

LŮŽKO, PŘÍDAVNÁ ZAŘÍZENÍ LŮŽKA, ATD MATRACE A POLOHOVACÍ POMŮCKY

Ošetřovatelské postupy 1
2025/2026

Mgr. Jana Nová Holoubková, DiS., MBA

LŮŽKO

LŮŽKO

- ◉ Je základním vybavením pokoje pro nemocné ve zdravotnickém i sociálním zařízení.
- ◉ Musí vyhovovat, co největšímu počtu N.
- ◉ Musí vyhovovat pacientovi (výška postele, ovládací prvky sebeobsluhy).
- ◉ Musí vyhovovat ošetřujícímu zdravotnickému personálu (jednoduchost, polohovatelnost).
- ◉ Standardní rozměry 2m x 80-90cm x 60cm.
- ◉ V současné době se využívají lůžka i v péči o pacienty v domácí péči.

POŽADAVKY NA LŮŽKO

- ◉ Lůžko musí být pojízdné.
- ◉ Vhodné je, kdy kolečka nevyčnívají ven (snížení úrazovosti pacientů a personálu).
- ◉ Dobrá ovladatelnost lůžka.
- ◉ Ložní plocha pevná, polohovatelná (2/3/4 části).
- ◉ Upravitelná výška (snadné vstávání a uléhání pacienta a usnadnění práce pro personál).
- ◉ Pohodlné, pevné, prostorné.
- ◉ Omyvatelné, dezinfikovatelné!

UMÍSTĚNÍ LŮŽKA

- ◉ Lůžko přístupné min. ze 3 stran (ARO, JIP ze 4 stran).
- ◉ Mezi lůžky min. vzdálenost 75 cm
 - pro pacienta pohodlné vstávání, osobní prostor
 - snížení rizika přenosu nozokomiálních nákaz
 - pro personál lepší přístup
- ◉ Nemocný by neměl ležet v přímém proudění vzduchu (průvan).
- ◉ Ne na přímém slunci - rolety nebo žaluzie.
- ◉ Dobré osvětlení lůžka (stropní svítidlo, tlumené světlo nad lůžkem, noční světlo).

TYPY LŮŽEK

1. Standardní pro dospělé
2. Standardní pro děti - dle věku
3. Speciální - inkubátor, Strykerovo, resuscitační, porodnické, vzdušné,...

STANDARDNÍ LŮŽKA

- ◉ **PRO DOSPĚLÉ** - mechanicky či elektronicky polohovatelné.
- ◉ Jednoduchá kovová konstrukce, pevná ložní plocha (2-3 panely k polohování), 2 čela, snímatelné bočnice, kolečka s brzdami.

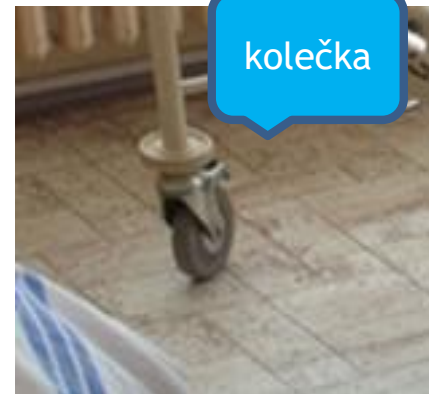
bočnice

čelo
lůžka

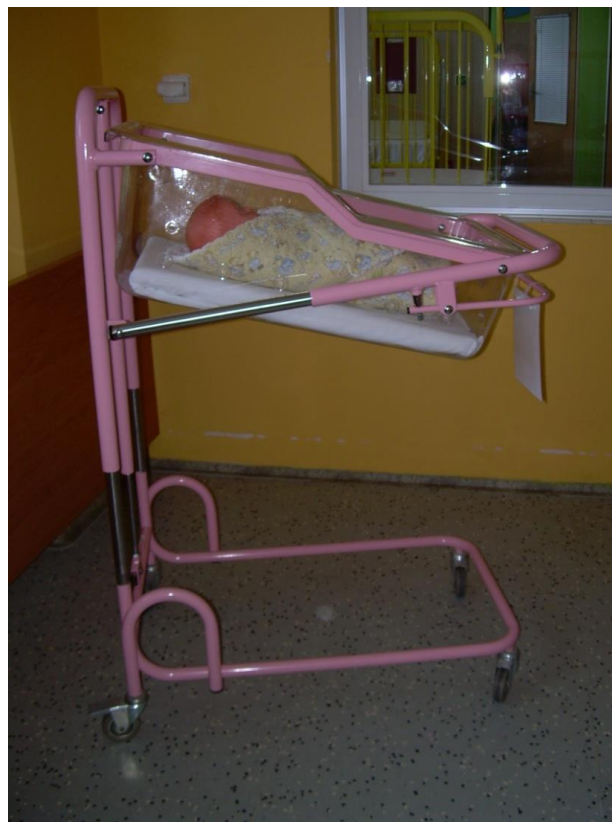
lůžko
pro
dospělé

kolečka

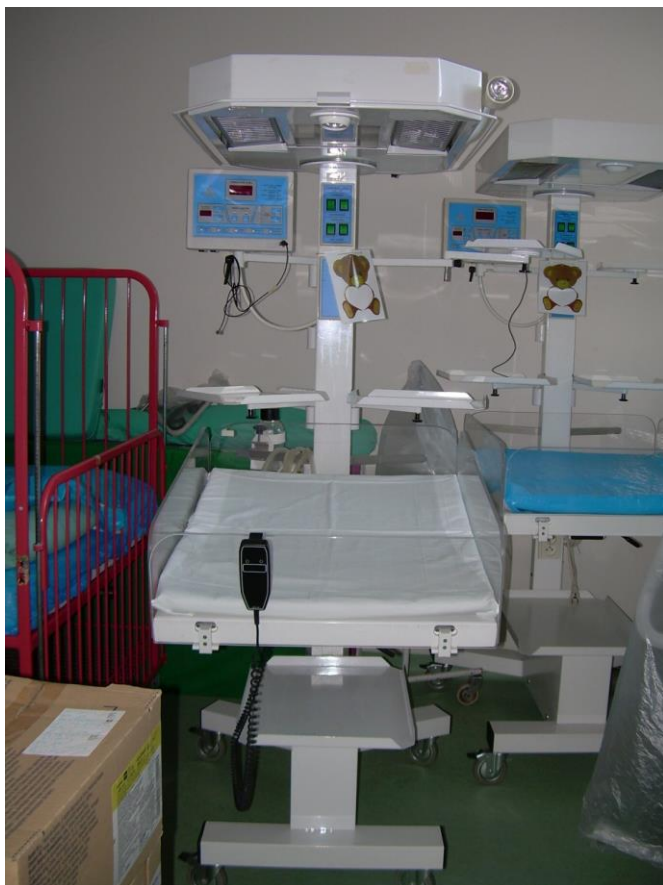
◉ PRO DĚTI

- odpovídají příslušnému věku - novorozenecká („postýlky“)

○ PRO DĚTI

- vyhřívané lůžko, lůžko pro kojence a batolata, pro předškolní věk

SPECIÁLNÍ LŮŽKA

◉ Resuscitační

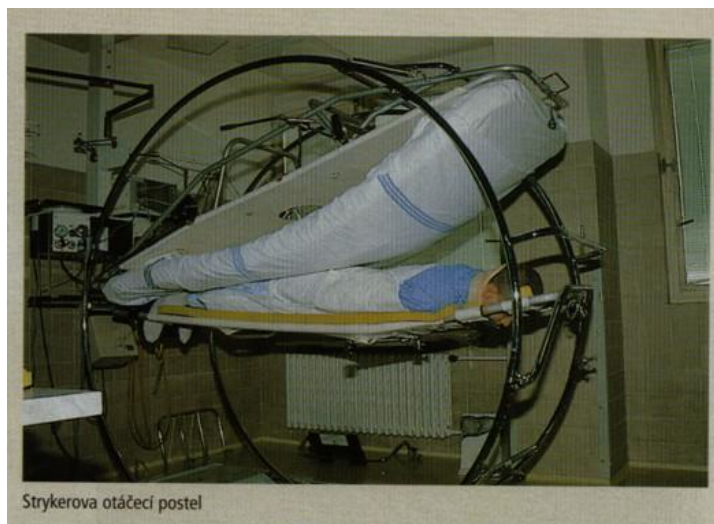
- lůžka na oddělení ARO, JIP (součástí vážící systémy,...)

● Gynekologické vyšetřovací a porodnické lůžko

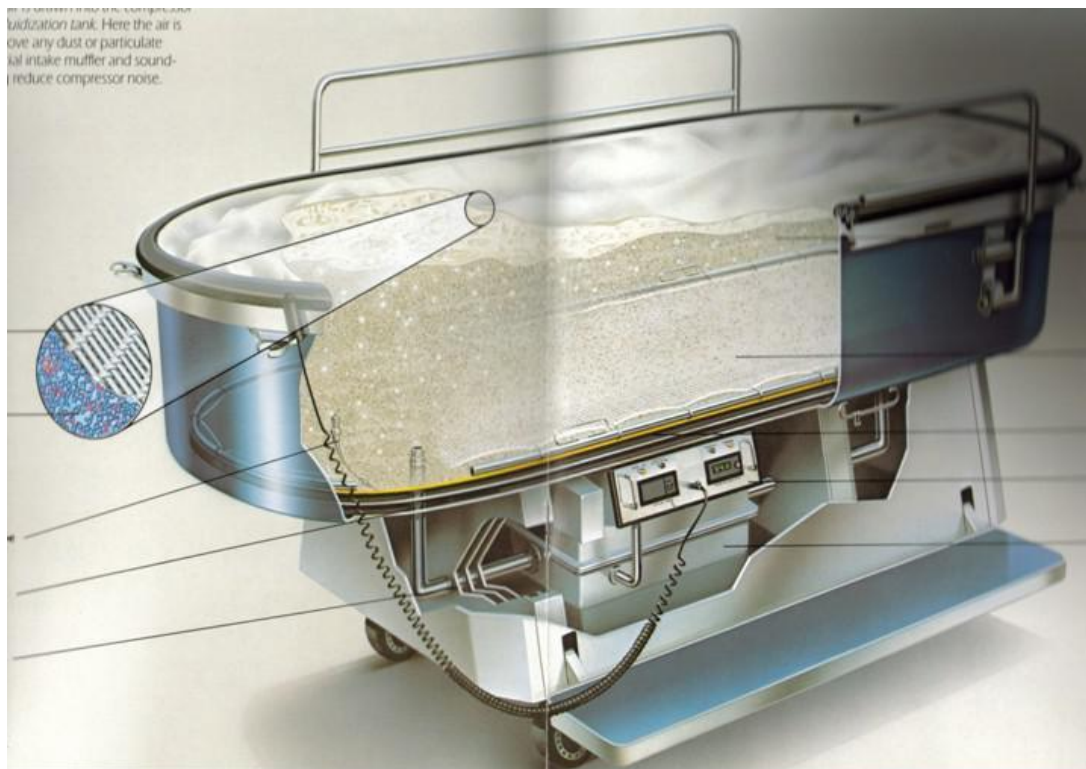
- **Otočné Strykerovo lůžko a otočný Strykerův rám**
 - umožňuje otáčení pacienta o 180° (poranění páteře)

Strykerova otáčecí postel

◉ Vzdušné lůžko

- základem je „vana“ naplněná jemným křemičitým pískem, kde probublává vzduch, pacienta nadnáší
- těžce popálení, traumatologie, paraplegici

⦿ Lůžko bariatrické

- plně optimalizováno vzhledem ke zvýšeným nárokům bariatrických pacientů
- vzduchopěnová technologie přináší podporu prevence a léčby dekubitů do IV. stupně dle EPUAP
- u pacientů s tělesnou hmotností až 450 kg

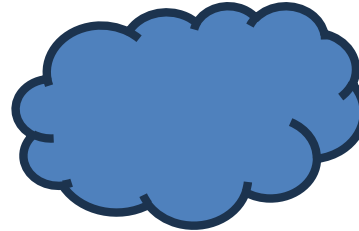

◎ Pečovatelská lůžka

- určena pro pacienty hospitalizované na standardních i specializovaných odděleních odborných léčeben, domovů seniorů, zařízení sociální péče, penzionů atd...

CO JE EPUAP?

„European Pressure Ulcer Advisory Panel“
(Evropský poradní panel pro dekubity)

<https://epuap.org/>

⊙ Křeslo pro kardiaky

- určeno pro kardiaky k dosažení optimální odpočinkové pozice
- mohou být doplněny řadou příslušenství např. infúzním stojanem

◉ Inkubátor

- slouží v péči o rizikové či nezralé novorozence
- obsahuje monitoring vitálních funkcí, přístroje pro umělou plicní ventilaci, pulzní oxymetr, aj.
- zajišťuje vhodné klimatické podmínky, umožňuje řídit teplotu vzduchu, relativní vlhkost a koncentraci kyslíku
- možnost vážení, RTG snímkování, polohování ložní plochy

- **Transportní lůžko - např. na Emergency**

⊙ Lůžko s laterálním náklonem

- do strany až 40° - pro středně a dlouhodobé imobilní pacienty
- např. pro ošetřování v domácí péči
- napomáhá při úpravě lůžka, toaletě pacienta, převlékání a hygieně

⦿ **Lůžko s rentgenovatelnou ložnou plochou**

- Multiscan, Monoscan
- lze přímo na něm provést rentgenové vyšetření (bez přemísťování N)

ZÁKLADNÍ VYBAVENÍ LŮŽKA

- ◉ Molitanová **matrace** - v nepromokavém, omyvatelném a dezinfikovatelném povlaku.
- ◉ **Přikrývka** - dostatečně velká, lehká, teplá, snadno čistitelná.
- ◉ **Polštář** - ne příliš naplněný.
- ◉ **Ložní prádlo** - z bavlny a plátna - prostěradlo, podložka, povlak na polštář, povlak na deku (kapna).
- ◉ **Lůžkoviny** - musí být celistvé, čisté, vyžehlené.

PŘÍDAVNÁ ZAŘÍZENÍ LŮŽKA

HLAVNÍ PŘÍDAVNÁ ZAŘÍZENÍ

◉ K lůžku patří

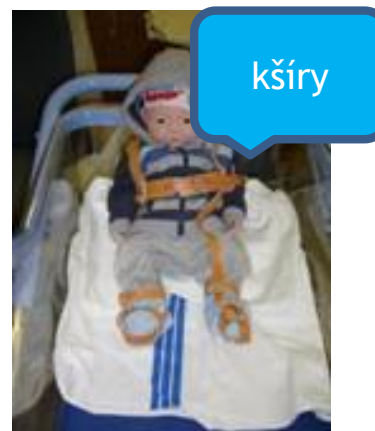
- omyvatelný noční stolek - stojí na straně, kde to nem. vyhovuje (natočen tak, aby si mohl vzít nem. cokoli sám - hrneček, ručník,...)
- jídelní stůl a židle

◉ Pomůcky usnadňující pohyb na lůžku - hrazdičky, žebříček a uzdička.

◉ Pomůcky udržující vhodnou polohu N - nastavitelné panely (podhlavní, nožní), dlahy, sáčky s pískem, válce, bednička, Braunova dlaha,...

◉ Posuvná deska dolního čela lůžka (pro pacienty vyššího vzrůstu).

- ◉ **Pomůcky chránící N před pádem -** postranice, kšíry, popruhy.
- ◉ Pomůcky sloužící ke spojení se sestrou - **signalizační a komunikační zařízení.**
- ◉ Pomůcky snižující tlak na jednotlivé části těla - **antidekubitní** (molitanové podložky různých tvarů - viz dále).

DALŠÍ POMOCNÁ ZAŘÍZENÍ

- ◉ **Držáky** - na tlakové lahve, na ručníky, lahve na moč, na hadice ventilátoru, urologické sáčky, berle, přezůvky.
- ◉ **Poličky** - na monitory.
- ◉ **Stolky** na jídlo, psaní.
- ◉ Integrované infúzní **stojany**.
- ◉ **Jmenovky**, „teplotky“.

POLOHOVACÍ POMŮCKY

POLOHOVACÍ POMŮCKY

- molitanové válce, půlválce, klíny...
- perličkové polohovací pomůcky...
- deskové zarážky a bednička ...
- **Dezinfekce** polohovacích pomůcek:
 1. Omyvatelné,
 2. před každým dalším použitím u dalšího pacienta či klienta se musí vydezinfikovat,
 3. pokud nejsou omyvatelné, musí se dát do obalů, které jsou prátelné.

1. Pomůcky vyrobené z **molitanu**

- kroužky (podkládání pat, loktů,..), podložky (podložení hýždí, lýtek), válce a klíny

2. Pomůcky vyrobené ze **syntetického rouna**

- umělá kožešina, podložky (vkládají se do lůžka nepovlečené - rouno snižuje tlak těla a dráždí kůži), ochranné pomůcky na paty, lokty (upevnění suchým zipem)

3. Nafukovací pomůcky

- vzduchová náplň odlehčí ohroženou část těla (kolečka, polštářky, podpatěny,...

4. Kolekce antidekubitních pomůcek s náplní **polystyrénových mikrovloček**

- pro podkládání pod pacienty nebo pro polohování pacientů při riziku vzniku dekubitů ale i při léčbě dekubitů
- perfektně se přizpůsobí všem křivkám lidského těla, mají dlouhodobou tvarovou paměť, vynikající antidekubitní vlastnosti

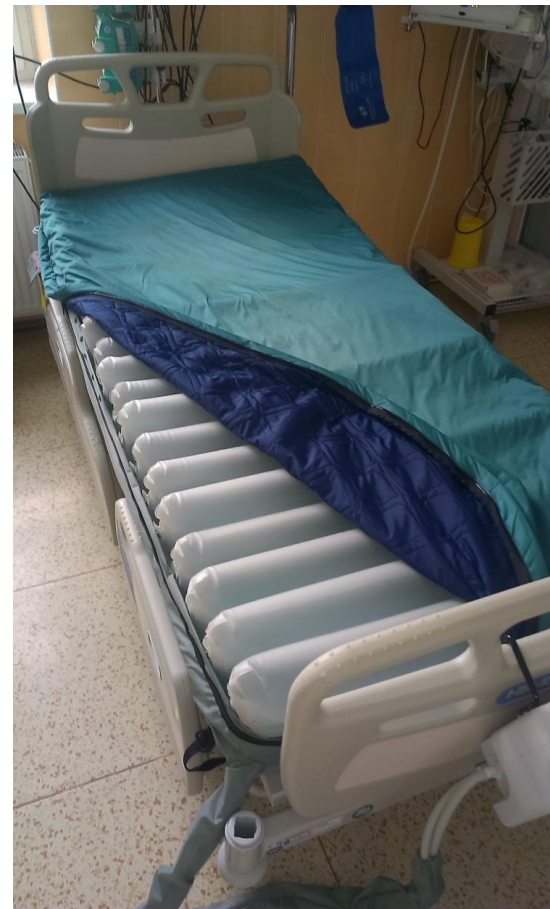
Možnosti využití

ANTIDEKUBITNÍ MATRACE

ANTIDEKUBITNÍ MATRACE (ATDM)

- ◉ Speciální matrace proti vzniku dekubitů.
- ◉ Pro pacienty dlouhodobě upoutané na lůžko.
- ◉ Minimalizují mechanické poškození tkáně.
- ◉ Rovnoměrně rozkládají tlak těla na celou plochu matrace.
- ◉ Přispívají ke klidnému a zdravému spánku.
- ◉ Aktivní x pasivní.

- ⦿ POZOR!!! Každého rizikového pacienta ukládáme na antidekubitní matraci (dále ATDM).
- ⦿ Zvolíme ATDM odpovídající riziku pacienta.
- ⦿ Není-li odpovídající ATDM k dispozici, je lepší řešení použít ATDM pro nižší stupeň rizika, než ponechat pacienta na standardní matraci.
- ⦿ Matrace, výrobci označené jako antidekubitní
 - jsou vyrobené z materiálu nebo konstruovány tak, aby bylo dosaženo snížení tlaku na povrch těla (na tkáni), který je ve styku s podložkou
 - děje se tak různými způsoby - dle typu ATDM

ATDM AKTIVNÍ A PASIVNÍ

ATDM pasivní

- ⊙ Na první pohled připomínají běžné matrace.
- ⊙ Jsou určeny převážně pro nízké nebo střední riziko.
- ⊙ Vyrobené z různých materiálů - pěna s pamět'ovým efektem, která se přizpůsobuje tvaru těla a snižuje tlakové body.
- ⊙ Vlastnosti
 - pružnost a měkkost
 - schopnost redukovat tlak
 - schopnost kopírovat povrch těla, což umožňuje rovnoměrné rozložení tlaku (hmotnosti pacienta) po celém povrchu
- ⊙ U některých typů je materiál podélně i příčně prořezaný, což více chrání pacienta před přehřátím a hromaděním vlhkosti.
- ⊙ Některé ADM je možné obracet i otáčet, u jiných je možné jen otáčení.

ADTM aktivní (dynamické)

- ◉ Podle úrovně komfortu jsou určeny převážně pro střední, vysoké nebo velmi vysoké riziko.
- ◉ Zejména pro pacienty v bezvědomí, i ostatní, kteří nejsou schopni žádného aktivního pohybu nebo tam, kde je kontraindikováno polohování.
- ◉ Pokládají se na lůžko po sundání původní matrace nebo se původní matrace ponechá a aktivní matrace (podložka) se položí na ni.
- ◉ Vlastnosti
 - k významnému snížení tlaku dochází na principu aktivního podpůrného tlakového systému, který je poháněn elektrickou pumpou
- ◉ ATDM je rozdělena na zóny, kde dochází k výměně vzduchu v intervalech, které jsou dané nebo je lze měnit (cykly nafukování a vyfukování).
- ◉ Střídavě snižován tlak na části povrchu těla, který je v kontaktu s podložkou.

ADTM aktivní (dynamické)

- ⊙ Většina aktivních ATDM má snímatelný potah, některé jsou bez potahu.
- ⊙ Některé další možnosti aktivních ATDM podle stupně komfortu pro pacienta:
 - automatické změny poloh těla nebo jeho částí
 - rychlé vyfouknutí článků v případě KPR
 - alarm při poruše
 - regulace tlaku v závislosti na hmotnosti a poloze pacienta
 - možnost transportu s pacientem bez nutnosti vypuštění vzduchu

Pasivní ATDM

Aktivní ATDM

ÚPRAVA LŮŽKA - POSTUP

- ◉ **Kdy?** Všem nemocným každý den po ranní hygieně, před spaním, a je-li to třeba, i během dne.
- ◉ **Co potřebujeme?**
 - Pojízdný vozík
 - Čisté ložní prádlo
 - Ochranné rukavice
 - Jednorázové podložky
 - Vak na špinavé prádlo
 - Dezinfekční roztok na povrchy
 - Čtverec perlanu (hadr)

◉ **Jak?** Během koupání nemocných lůžko vydezinfikujeme a celé nově usteleme.

- Na pojízdný stolek si připravíme dostatek čistého ložního prádla.
- Dovoluje-li to stav nemocného otevřeme na pokoji okna a vyvětráme (při nepříznivém počasí větráme dveřmi do chodby).
- K odložení polštářů s přikrývek použijeme židli přistavenou k dolnímu čelu lůžka.
- Pracujeme tak, aby se lůžkoviny nedotýkaly pracovního oděvu.
- Špinavé prádlo odkládáme do pytlů z PVC nebo do pojízdných vozíků k tomu určených (prádlo znečištěné výkaly se ukládá odděleně do plastových pytlů).
- Prádlo netřepeme, abychom nevířili prach, nedáváme na zem!
- Při úpravě lůžka postupujeme od hlavy nemocného k nohám.

ÚPRAVA PRÁZDNÉHO LŮŽKA

- ◉ Chodící nemocní lůžko před stláním opustí.
- ◉ Z lůžka odstraníme pomocná zařízení, odsuneme denní stolek od lůžka.
- ◉ Před lůžko postavíme židli, na kterou odkládáme postupně polštář, pokrývku, ev. podložky.
- ◉ Lůžko vždy rozesteleme až na matrace.
- ◉ Dobře upevníme základ lůžka, aby prostěradlo i podložka zůstaly dlouho napjaté.
- ◉ Podle potřeby nahradíme znečištěné prádlo čistým, případně celé lůžko převlékneme.

- ◉ V nemocnicích se setkáváme s několika způsoby upevnění **prostěradla**
 - pomocí uzlů, které se váží z rohů prostěradla,
 - svazování cípů prostěradla tkanicí nebo obinadlem je velmi výhodný způsob, prostěradlo je dobře upevněno na dlouhou dobu, lůžko je stále pěkně upravené,
 - cípy prostěradla svážeme přímo k sobě - dá se užít jen tam, kde máme k dispozici dostatečně široká prostěradla,
 - založení okrajů prostěradla, tzv. psaníčko - úprava novorozeneckých a kojeneckých lůžek
 - nyní i napínací prostěradla...
- ◉ Jakmile máme upravené prostěradlo, položíme přes střední část lůžka plátěnou **podložku** a zasuneme ji pod matraci.

⊙ Jednorázové podložky

- má-li nemocný problémy s vyprazdňováním
- operační ránu, kožní defekt
- invazivní vstup v oblasti břicha, hýždí, genitálu nebo stehen
- vkládají se v současnosti do střední části lůžka
- jsou prodyšné a nepropustné pro sekrety-exkřety, chrání lůžkoviny před znečištěním

⊙ Gumové podložky

- dříve se vkládaly do lůžka pod plátěnou podložku
- k ochraně zejména matrací před znečištěním
- v současné době se téměř nepoužívají (představují velké riziko pro vznik opruzenin, dekubitů a množení anaerobních mikroorganismů)
- Ve FN Plzeň striktně zakázány! - kromě urologie

- ◉ Matrace mají ochranný povlak proti znečištění.
- ◉ **Pokrývku** rozložíme do lůžka tak, aby po úpravě sahala nemocnému asi k ramenům.
- ◉ Okraje pokrývky zahneme tak, aby byly zároveň s hranou matrace a podsuneme ji pod matraci v dolní části lůžka.
- ◉ Upravíme **polštář**, vrátíme do lůžka pomocná zařízení, stolek přisuneme k lůžku na dosah ruky nemocného.

ÚPRAVA LŮŽKA S NEMOCNÝM

- ◉ Nemůže-li nemocný lůžko během stlaní opustit, řídí se pracovní postup stavem a možnostmi nemocného.
- ◉ Úpravě věnujeme zvýšenou pozornost.
- ◉ Lůžko rovněž rozesteleme až k matracím (uvolníme pokrývku, podložku i prostěradlo).
- ◉ Nemocný se otočí na bok, nebo se nadzvedne.
- ◉ Jednotlivé vrstvy zbavíme drobků a smetí a znovu je dobře vypneme.
- ◉ Potřebuje-li nemocný čisté prostěradlo, můžeme je pod ním vyměnit
 - po délce
 - po šířce lůžka
- ◉ Volba metody závisí na tom, do jaké míry je nemocný na lůžku pohyblivý.

Výměna prostěradla po délce

- Může-li se nemocný otáčet na bok, odložíme na židli polštáře a přikrývku a otočíme jej na bok.
- Na volné straně lůžka uvolníme prádlo, rozvážeme cípy prostěradla.
- Použité prádlo stočíme až k tělu nemocného.
- Na prázdnou matraci položíme čisté prostěradlo, podložku a zasteleme.
- Přetočíme nemocného na ustlanou polovinu lůžka.
- Špinavé prádlo shrneme a odložíme do vozíku nebo koše na prádlo.
- Rozložíme, vypneme a zasteleme prostěradlo, podložku a otočíme nemocného na záda.
- Stlaní ukončíme úpravou pokrývky a polštáře.
- Neopomeneme se nemocného zeptat, jak se mu leží.
- Někdy zdánlivě malá dodatečná úprava lůžka výdatně zlepší subjektivní pocit nemocného.

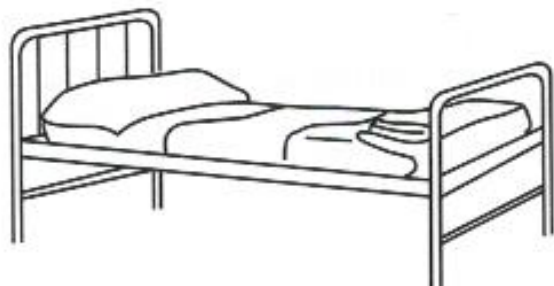
Výměna prostěradla po šířce

- ◉ Jen v případě, kdy se ležící N nemůže na lůžku otáčet.
- ◉ Pracují vždy dvě osoby současně.
- ◉ K výměně připravíme čisté prostěradlo, které zřasíme po šířce asi do tří čtvrtin.
- ◉ Pracovní postup začínáme jako při výměně prostěradla po délce.
- ◉ Po uvolnění základu lůžka a odstranění polštáře shrneme pod hlavou nemocného použité prostěradlo.
- ◉ Čisté zřasené prostěradlo zasuneme volnou částí pod horní matraci a začneme uvolňovat zřasení.
- ◉ Stojíme bokem k lůžku.....

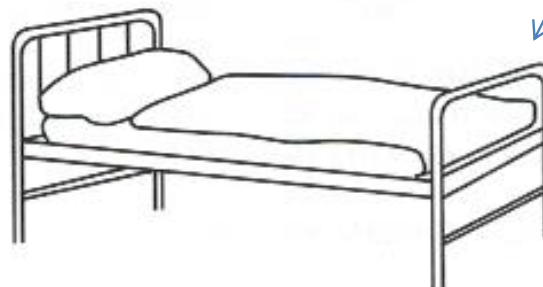
Výměna prostěradla po šířce

- ◉Rukou, která je blíže k nemocnému, zvedáme postupně nemocného, druhou rukou stáčíme použité a roztáčíme čisté prostěradlo.
- ◉ Během výměny dbáme, aby nemocný neležel přímo na holých matracích a abychom čisté prostěradlo rozložili pod nemocným rovnoměrně.
- ◉ Dodatečná úprava prostěradla je velmi obtížná.
- ◉ Máme-li vyměněno prostěradlo, připravíme podložku.
- ◉ Plátěnou podložku položíme přes lůžko, stočíme je z obou podélných stran ke středu do dvojité ruličky a přeložíme na polovinu.
- ◉ Takto připravenou zasuneme nemocnému pod hýždě asi v polovině lůžka, rozprostřeme a obě ruličky rozvineme do stran.
- ◉ Úpravy dokončíme výše popsáním způsobem.

Rozestlané lůžko

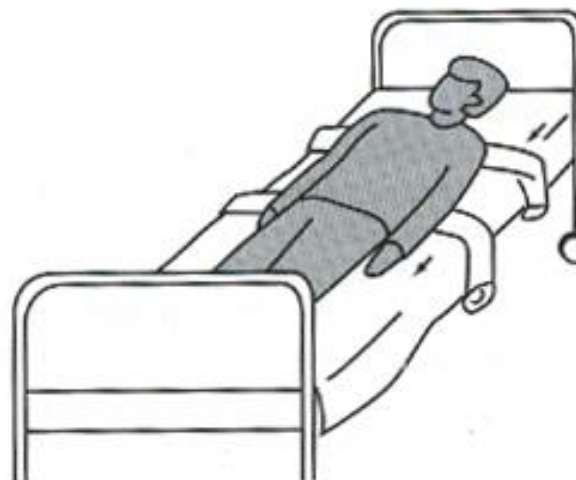
Ustlané lůžko

Úprava lůžka podélná

Úprava lůžka po šíři

UŽITEČNÉ ODKAZY

- ◉ <http://www.dekubity.eu/>
- ◉ <http://www.promareha.cz/>
- ◉ <https://www.youtube.com/watch?v=QiOeLrhq0yY> -
lůžko Latera (prezentační video)
- ◉ <https://www.youtube.com/watch?v=ffekB75QYTU>
- úprava lůžka
- ◉ https://www.youtube.com/watch?v=6qu1Dk5F9_A -
úprava lůžka po šířce (soukromé video)
- ◉ <https://www.youtube.com/watch?v=ffekB75QYTU> -
úprava lůžka
- ◉ https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=3doWolFMrH4&skip_registered_account_check=true - prádelna
FN Plzeň

Více informací naleznete v publikaci
Ošetrovatelské postupy v péči o nemocné I (R.
Vytejšková a kol., 2011, str. 105-117)